

SUV RESURSLARI VA ULARNING IFLOSHLANISH DARAJASI

G‘ulomova Ruxsora Buriyevna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

E-mail: ezozasavkatova@gmail.com

Tel nomer: +998977992904

ORCID: 0009-0005-9526-7190

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18675303>

Annotatsiya. *Mazkur maqolada suv resurslari, ularning hozirgi holati va ifloslanish darajasi bilan bog‘liq muammolar tahlil qilinadi. Global miqyosda suv resurslarining kamayishi va sifatining yomonlashuvi iqlim o‘zgarishi, aholi sonining tez o‘sishi, sanoat va qishloq xo‘jaligida suvdan noto‘g‘ri foydalanish hamda yer osti suvlarining haddan tashqari ekspluatatsiyasi bilan bevosita bog‘liq ekani yoritilgan. Shuningdek, suv tanqisligi va ifloslanishining inson salomatligi, iqtisodiyot hamda ekologik tizimlarga ko‘rsatadigan salbiy ta‘siri ko‘rib chiqilgan. Jahon banki hisobotlari asosida yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida suv resurslarini boshqarishning ahamiyati ochib berilgan. Tadqiqotda keltirilgan muammolar O‘zbekiston sharoitida ham dolzarb bo‘lib, suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish zarurligi asoslab berilgan.*

Аннотация. *В данной статье рассматриваются водные ресурсы, их современное состояние и уровень загрязнения. Проанализированы основные факторы сокращения водных ресурсов, такие как изменение климата, рост численности населения, нерациональное использование воды в промышленности и сельском хозяйстве, а также чрезмерная эксплуатация подземных вод. Особое внимание уделено влиянию дефицита и загрязнения воды на здоровье населения, экономику и экологические системы. На основе отчетов Всемирного банка раскрывается значение эффективного управления водными ресурсами в процессе перехода к «зеленой» экономике. Отмечается, что данные экологические проблемы являются актуальными не только в мировом масштабе, но и для Республики Узбекистан, что подчеркивает необходимость рационального использования и охраны водных ресурсов.*

Annotation. *This article examines water resources, their current state, and the level of pollution. The main factors contributing to the depletion of water resources are analyzed, including climate change, population growth, irrational use of water in industry and agriculture, and excessive exploitation of groundwater. Particular attention is paid to the negative impacts of water scarcity and pollution on human health, economic development, and ecological systems. Based on World Bank reports, the importance of effective water resource management in the transition to a green economy is highlighted. The study emphasizes that these environmental challenges are relevant not only at the global level but also for Uzbekistan, underscoring the need for sustainable use and protection of water resources.*

Kirish. *Suv – bu obi hayot manbai hisoblanib, inson va barcha tirik organizmlar uchun zarur resurslardan biridir. Hozirgi kunga kelib dunyo miqyosida suvga bo‘lgan talabning ortishi, suv resursining kamayishi va suv ifloslanishi ekologik muammolardan biri sifatida nomoyon bo‘lmoqda. Suv resurslarining kamayishi asosan tabiiy va inson omili natijasida yuzaga keladigan jarayon sifatida*

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

qaralmoqda. Shu bilan birga, suv tanqisligi, ifloslanishi insonlarning salomatligiga, iqtisodiyot va ekologik tizimlarga srezilarli darajada jiddiy zarar yetkazadi. XXI asrga kelib suv zahiralaring kamayishiga yaqqol ko‘zga tashlanib qodi, va bir nechta omillar ko‘rinishida aks etganluigini ko‘rishimiz mumkin: 1. Iqlim o‘zgarishi: Havoning meyoridan ziyod isishi, yog‘ingarchilikning kamayishi, qurg‘oqchilikni tez-tez takrorlanib turushi va qishloq xo‘jaligi uchun suv yetishmovchiligi kabi muommolar resurslarning kamayishiga olib kelmoqda 2. Aholi sonining ko‘payishi: Aholi sonining ortishi suvga bo‘lgan talabni yanada oshiradi, bu esa resurslarning taqchilligiga sabab olib kelmoqda. 3. Sanoat rivojlanishi: Zavod va fabrikalarning suvdan noto‘g‘ri foydalanishi oqibatida suv tanqisligi yanada kuchaydi. 4. Yer osti suvlarining haddan tashqari ishlatilishi: Quduqlarni nazoratsiz ishlatish natijasida yer osti suvlarining darajasi pasayadi.

Jahon bankining hisobotida esa mamlakatning yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi muammolari va imkoniyatlari tahlil qilingan. U eng dolzarb bo‘lgan ekologik va boshqa shu turdagi xavflarni aniqlaydi va bu boradagi siyosatga o‘zgartirishlar va qo‘shimchalar kiritishni tavsiya qiladi. Ularning ba‘zilari, masalan, energiya samaradorligi bo‘yicha chora-tadbirlar suv masalalari bilan bog‘liq masalalar va landshaftlarni tiklash dasturlari bir vaqtning o‘zida iqtisodiyot va atrof-muhitga foyda keltiradi. Bunday ekologik muommolar faqat jahonda emas balki O‘zbekistonda ham kuzatilyotganini guvohi bo‘lamiz.

O‘zbekistonda tabiiy resurslardan foydalanish va boshqarishni yaxshilashga olib keladi. Mamlakatning tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligi Yevropa Ittifoqi va boshqa o‘rtacha daromadi yuqori mamlakatlarnikiga qaraganda ancha past. O‘zbekistonda suvdan foydalanish ayniqsa samarasiz bo‘moqda. Mamlakatning YaIM birligi uchun energiya iste‘moli Yevropa va Markaziy Osiyo mintaqasidagi o‘rtacha ko‘rsatkichdan qariyb uch barobar, qo‘shni Qozog‘istondan esa ikki baravar yuqori ekanligini ko‘rishimiz mumkin.

Shu bilan birga, shahar va sanoat manbalaridan havoning ifloslanishi shamolning ishi natijasida qumli va bo‘ronli kunlarda atmosfera havosi qishloq xo‘jaligi yerlarida namning qochishi va o‘simliklarning kasallikka chalinishiga sabab bo‘lishi bilan kuchaymoqda.

Suv ifloslanishi tabiiy va inson omili aralashuvi natijasida yuzaga keladi.

Bunda ishlab chiqarish, sanoat zavodlari va undan chiqadigan chiqindilarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri daryo va ko‘llarga oqizishi. Bu suvni kimyoviy moddalarga boy qiladi. 2. Qishloq xo‘jaligini chiqindilari: Pestitsidlar, mineral o‘g‘itlar va hayvon chiqindilari suv havzalarini ifloslantiradi.

3. Shahar chiqindilari: Kanalizatsiya va axlat suvga aralashib, suv sifatini pasaytiradi 4. Neft va boshqa tabiiy resurslarning oqib ketishi: Bu suv havzalarida ekologik ofatlar va baliq resurslarining kamayishiga olib keladi.

Suv ifloslanishi inson sog‘ligiga jiddiy xavf tug‘diradi. Masalan, iflos suv orqali tarqaladigan bakteriyalar va viruslar ichak infeksiyalari va boshqa kasalliklarni keltirib chiqaradi

Suv resurslarini saqlash va ifloslanishni kamaytirish uchun quyidagi choralarga e‘tibor qaratish lozim:

1. Suvni tejash texnologiyalari: Suvni tejaydigan texnologiyalar va qurilmalardan foydalanish.
2. Chiqindilarni qayta ishlash: Sanoat va qishloq xo‘jaligi chiqindilarini tozalash va qayta ishlash tizimlarini joriy etish.
3. Tabiiy muhitni tiklash: O‘rmonlarni ko‘paytirish, daryo va ko‘llarni tozalash va tabiiy muhitni himoya qilish.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

4. Xalqaro hamkorlik: Chegaralararo suv havzalarini boshqarish va suv resurslarini adolatli taqsimlash.

Xulosa.

Suv resurslarining kamayishi va suv ifloslanishi global muammo bo‘lib, u nafaqat insoniyat, balki butun ekotizim uchun xavf tug‘diradi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun suvni tejash, chiqindilarni kamaytirish va suvni tozalash bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Shuningdek, ekologik tarbiya va insonlarning suvga munosabatini o‘zgartirish ham muhim ahamiyatga ega. Faqat birgalikda harakat qilinsa, suv resurslarini saqlash va kelajak avlodlar uchun barqaror ekotizimni ta‘minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Mirziyoyev Sh. M.** Niyati ulug‘ xalqning ishi ham ulug‘, hayoti yorug‘ va kelajagi farovon bo‘ladi. –T. : “O‘zbekiston”, 2019. 400 b
2. **G‘ulomova Ruxsora Buriyevna** “Orolbo‘yi mintaqasida davlat ekologik siyosatini takomillashtirish zaruriyati” NAMdu axborotnomasi. 2024. 5-son.
3. IPCC. (2023). Climate Change 2023: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Geneva: IPCC.
4. **Omonov B. N.** Problems And Consequences Of Water Deficiency In Central Asia // Turkish Online Of Qualitative Inquiry (TOJQI) Volume 12, July 2021: 2541-2545. <https://www.tojqi.net/index.php/journal/article/view/4680>
5. **Омонов Б. Н.** Значение религиозных ценностей в формировании культуры личной экологии. Proceedings of Global Technovation 4th International Multidisciplinary Scientific Conference Hosted from Paris, France February 27th 2021. <https://conferencepublication.com>. www.ekonevs. uz.
5. **Water resources of Uzbekistan (O‘zbekiston suv resurslari)** — maqola O‘zbekistonning umumiy suv resurslari, ichimlik suvi ta‘minoti va ularni boshqarish masalalarini ko‘rib chiqadi.
6. **Water Resources of Uzbekistan and Their Effective Use of the Provision of Population with Drinking Water** — O‘zbekiston suv resurslari va aholiga ichimlik suvi yetkazib berish samaradorligi muammolari haqida ilmiy tadqiqot.
7. **Problems with Water Resources (Suv resurslari muammolari)** — qishloq xo‘jaligida suv resurslari, suv tanqisligi va suv tejash texnologiyalari masalalari tahlili.